

Awareness - Acceptance - Attachment

פרשת יתרו תשע"ט

Perek 19

1 In the third month from the Exodus of the Children of Israel from Egypt, on this day, they arrived at the Wilderness of Sinai. 2 They journeyed from Rephidim and arrived at the Wilderness of Sinai and encamped in the Wilderness; and Israel encamped there, opposite the mountain.

3 Moses ascended to God, and HASHEM called to him from the mountain, saying, "So shall you say to the House of Jacob and relate to the Children of Israel. You have seen

what I did to Egypt, and that I have borne you on the wings of eagles and brought you to Me.

5 And now, if you hearken well to Me and observe My covenant, you shall be to Me the most beloved treasure of all peoples, for Mine is the entire world. 6 You shall be to Me a kingdom of ministers and a holy nation. These are the words that you shall speak to the Children of Israel."

3

Rashi

4. לא אתם ראיתם - YOU HAVE SEEN. לא מסרת היא בידכם - It is not a tradition that you have. לא בעדים אני מעיד עליכם - I do not send to you a verbal account. בידכום אני משגר לכם - I do not have testimony presented to you by witnesses. אלא אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים - Rather, you have seen what I did to Egypt; [the Egyptians] were indebted to Me for several sins before they attacked you, but I only exacted punishment from them through you.

AND THAT I CARRIED YOU. זה יום שבאו ישראל לרעמסס - This refers to the day that Israel came to Rameses. שהיו ישראל מקננין בכל ארץ גשן - For Israel was scattered throughout the land of Goshen, and in a very short time, when they were about to travel and to depart, נקבצו כלם לרעמסס - they were all gathered to Rameses. Onkelos rendered "and I carried" as "and I transported you," כמו "ואשליח ויחבון" - as if the Hebrew text were "and I made you travel." He amended the literal implication of the text in a manner respectful to God Who is above.

ON THE WINGS OF EAGLES. כנשר הנושא גוזליו על כנפיו - Like the eagle who carries its fledglings upon its wings. שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם - For all other birds put their young between their feet, לפי שמתייראין מעוף אחר שפורח על גביהם - because they are afraid of another bird that can fly above them, אבל הנשר הזה אינו מתירא אלא מן האדם, לפי שאין עוף פורח על - lest [man] shoot an arrow into him, לפי שגוי - because no bird flies above him. לכה נותנו על כנפיו - Therefore [the eagle] puts [the fledgling] upon his wings. אומר מוטב יכנס החץ בי ולא בבני - He says, "Better that the arrow should enter me than my son." I, too, did so. As we find, אף אני עשיתי כן - And the angel of God traveled, etc., and came between the camp of Egypt, etc. And the Egyptians would shoot arrows and catapult stones, and the cloud would intercept them.

AND [THAT I] BROUGHT YOU TO ME. בתרגומו - This phrase is to be understood as it is rendered by Targum Onkelos.

5

R. Hirsch

4 אתם ראיתם. The basis of your God-awareness and self-awareness is not faith, for faith allows an element of doubt. Rather, the basis is the firm evidence of your own senses, what you have seen with your own eyes, what you yourselves have experienced.

In exactly the same words Scripture says (below, 20:19), referring to the fact of God's revelation at the Lawgiving: אתם ראיתם כי מן השמים, דברתי עמכם. The two fundamental truths on which all of Judaism rests - the exodus from Egypt and the Lawgiving on Sinai - stand entirely on the basis of the actual evidence of your senses; and since they were seen, heard, felt, and experienced simultaneously by so many hundreds of thousands of people, any possibility of deception is ruled out.

These two fundamental truths accordingly share the highest degree of certainty; they transcend the bounds of mere opinion and belief. They belong to the realm of knowledge; they are irrefutable facts. They are as certain as our own existence and as the existence of the material world we see about us, and they should serve as cornerstones of all our other knowledge.

2 Artscoll-Chmehsh

3. This verse begins a series of communications from God to the people and their responses. These communications concerned whether Israel was willing to receive the Torah - for it had to be voluntary - the rules governing their prepara-

tion for the Revelation at Sinai, and how they were to conduct themselves while it took place. Each time Moses went up the mountain, as described in this chapter, he ascended early in the morning. His first ascent, recorded in this verse, took place on the second day of Sivan, the day after they arrived at Sinai (Rashi).

4-6. God's proposal. Although the purpose of Israel's coming to Mount Sinai was to receive the Torah, and God - as the Creator and the One Who had delivered them from slavery - had the right to demand that they accept it, such was not the Divine plan. As the familiar narrative of the Sages teaches (Sifrei, Vezos Haberachah): God offered the Torah to other nations, as well, but they all refused it because the commandments of the Torah were in conflict with their

4

R. Munk

I did not send you My message through words. Nor did this evidence come to you through witnesses. But you yourselves saw what I did to Egypt.

Israel's knowledge of God is not based on some vague belief, but on a conviction that comes from personal experience. The Exodus and the Revelation at Sinai, the two historical events upon which Judaism is founded, exclude any possibility of illusion, as hundreds of thousands of people saw these events. The Torah repeats this rationale with particular emphasis in Chapter 11 of Deuteronomy. Similarly, R' Yehudah HaLevi stresses that Judaism is not based upon philosophical speculation, but on confirmed and witnessed historical events (Kuzari 1:25).

What I did to Egypt. In the message which Moses is to communicate to the people, Hashem appears as the God of history. Before the Exodus, Hashem had revealed Himself to mankind as the Creator of heaven and earth. Now He appears as the Master over history and the destiny of mankind [see the commentary to 15:1 and 16:34]. Thus, the series of spectacular miracles which have led to Israel's freedom serve to motivate them to observe the commandments more scrupulously. [See the commentary to v. 5 and to 20:2.]

6 פ' תשע"ט - תבא ששין

כשם שמצינו בקידושי איש ואשה סדר מסויים - שידוכים, כמבואר בגמ' (קידושין יב ע"ב): "רב מנגיד אמאן דמקדש בלא שידוכי", כי צריך ראשית לדעת על מה מדובר - כך לפני שבא הקב"ה ליתן תורה לישראל, נאמרו על ידו דברים שהיו מעין הקדמה והכנה למתן תורה:

* אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים. זהו היסוד של קבלת התורה. ולמאורה, מה כל כך חשוב להזכיר כאן את מה שעשה הקב"ה למצרים?

10

Although this *sefer* is dedicated to explaining the mitzvah of remembering and transmitting *Ma'amad Har Sinai* and the life of *Chayei Olam* that was planted within us at that time, *Yetzias Mitzrayim* is also included in this education. We are commanded to mention *Yetzias Mitzrayim* twice daily and to convey it to our children on the first night of Pesach. Though *Yetzias Mitzrayim* and *Ma'amad Har Sinai* were clearly separate events, it is important to realize that they were actually both parts of the process of granting Heavenly existence to Klal Yisrael. The Rambam writes that the *bris of Mattan Torah* occurred through *milah, tevilah, and korban*.¹⁵ *Milah* was performed in *Mitzrayim* prior to sacrificing the *Korban Pesach*, while the other two conditions were fulfilled before *Mattan Torah*.¹⁶ It is clear that we were born as a nation through the combination of *Yetzias Mitzrayim* followed by *Ma'amad Har Sinai*.

11

The Ramban¹⁷ states that the *ikrei emunah* were demonstrated through the *nissim* of *Yetzias Mitzrayim*. The concept of *ikrim* as opposed to "regular" mitzvos is that they define one's very identity as a Jew. They are all about our connection to eternal existence.

Although an elaboration of all the *ikrim* is beyond the scope of this work, the Ramban specifically speaks about the *ikar* of *hashgachah pratis*—that Hashem, not nature, controls the world with a Heavenly purpose. He stresses that the wonders of *Yetzias Mitzrayim* revealed, once and for all, that miracles are not to be understood as deviations from the norm. Rather, they indicate that there are no norms. There is nothing other than *nes*, which means a revelation from the Heavenly spheres. Just as open miracles are obviously spiritual, nature is likewise under Divine control and classified as miraculous.

The timeless wording of the Ramban is clear: *From the awareness of the great and famous miracles, man must agree that all else are only hidden miracles...*^{18, 19} He classifies any other outlook of the world as

12

Yetzias Mitzrayim: The Source of Gilui Shechinah

The Ramban reveals an astounding depth to the purpose of the miracles in *Mitzrayim*. He points out that the overwhelming majority of the mitzvos are *zecher l'Yetzias Mitzrayim*—"as a remembrance of *Yetzias Mitzrayim*." They serve as testimony to those awesome wonders that should never be forgotten.

This seems puzzling, as the *pasuk* states clearly²¹ that Hashem told Moshe that He would take the Jews out of *Mitzrayim* for the purpose of serving Him on *Har Sinai*. If so, *Yetzias Mitzrayim* only served as a step toward *Kabbalas HaTorah*. Why, then, is the purpose of the mitzvos to recall the wonders of *Yetzias Mitzrayim*?

- The miracles of *Yetzias Mitzrayim* were fundamentally different

7

שני עמודי היהדות, יציאת מצרים ומתן תורה, אומר הגרי"א הירשאוויץ זצ"ל בספרו "מיטב הגיון" (מובא בספר "עץ הדעת טעלוי"), מיוסדים על ראיות עיניים

והכרה חושית, ולא על אמונה גרידא. בורא העולם רצה להעמיד שני יסודות אלה על בסיס מוצק וברור, שלא יותיר מקום לשום ספק או טעות. ולכן נעשו שני עיניים חשובים אלה לעיני כל ישראל, במעמד אלפי אלפים מבקרים מבקשי בירוים והוכחות איתנות. לכן נאמר כאן "אתם ראיתם".

זאת, ועוד – למראות שנגלו לעיניהם, היתה גם איכות מיוחדת במינה, שנאמר: "אשר עשיתי למצרים" לא כמעשים הנעשים על ידי בני אדם, אשר לעתים אין במעשיהם אלא אחיזת עיניים כדי להשפיע על החושים ולכבוש את הדמיון. במעשים מעין אלה יש מקום לפקפק שמא לא נבחנו בדקדוק, ואולי עמד הרואה תחת השפעות מסוימות. אבל "אשר עשיתי למצרים", היינו מעשה אלוהי: יד ה' עשתה לעין כל מעשים כבירים, שלא היו כמותם בגודל ובערך. מאורעות היסטוריים אשר חוללו מהפכות בעולם, והביאו לתמורות גדולות בחיי האומה הישראלית לעולמים, מעשי ק' אלה, הרגו גויים וממלכות, ובשעתם חל מפניהם כל העולם כולו ועמודי תבל הזדעזעו.

בכולם, אומר הקב"ה; רק אני עשיתי ולא אתם, ולא אף אחר זולתי! עיניכם ראו ולא זר את המעשים הנוראים והגדולים אשר עשיתי במצרים, ולכן אתם בעצמכם עדים לכל זה. אתם ראיתם כיצד הפלתי את הענק הנורא, את מצרים, אשר שלט על גויי הארץ שליטה בלתי מוגבלת ורמס אתכם ברגל גאווה ובוז, וגאלתי אתכם מעבדות עולם לגאולת עולם. "אתם ראיתם" איך שמתי בים דרך כדי להעביר שם גאולים, כאשר לא עמד בפניכם כל מוצא טבעי, וכל תקוה להצלה טבעית אפסה. הייתם צפויים למות, והצלתי אתכם ונתתי נקמתי במבקשי נפשכם.

"אתם ראיתם" – גם כאשר הייתם חסרי אוניס. "ואשא אתכם" – אני לבדי. "על כפי נשרים" – לגבהים אשר אין יד אנוש משיגה אותם. "ואביא אתכם אל" – קירבתי אתכם וקשרתי עמכם קשר אמיץ, ללא כל חיץ וחציצה.

לכן, שתי אמיתות אלו, יציאת מצרים ומתן תורה, הן נעלות מעל כל ספק, מופלגות מעבר לכל דמיון, אמונה והסכמה, וחודרות בכל פרטיהן לתוך מרחבי הידיעה, ההכרה והמציאות. כי אתם ראיתם ולא זר, לכן אינכם יכולים להטיל ספק באלה הדברים, כי כל ספק בעיניים אלה כמוחו כספק בעצם מציאותכם. מאידך גיסא, ודאותם כוודאות מציאותכם וכוודאות כל המציאות הנגלית לעיניכם, שידיעתה והכרתה מגיעה אליכם באמצעות החושים (ראה דברים ד, לב-לט).

לא על "אמונה" יסד ה' את עיקרי דתו, אף לא על "החקירה", וכמרכן לא על האמונה והחקירה היא מתקיימת. ה"ידיעה" הינה יסוד היהדות, ועל המסורת הנאמנה היא ממשכה להתקיים. וזהו סדר הדברים – תחילה אמר משה (שם ד, לה): "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים, אין עוד מלבדו". והוסיף וציווח (שם ד, לו): "וידעת היום והשבות אל לבבך, כי ה' הוא האלקים". אלה היו דבריו לדור ה"ירואים". אחר-כך פנה אל דורות ההמשך, ואמר (שם ו, א): "שמע ישראל".

אבותינו ראו את מעשי ה' הגדולים אשר עשה במצרים ובמדבר ארבעים שנה, ובכלל זה ראו גם כן כי מן השמים דיבר ה' בהתגלותו בהר סיני, ללמד לעמו תורה ומצוות. ואת כל זה מסרו לנו במסורה, במסירה אמינה מאב לבן, "כי לא ינחילו אבות את בנים שקר".

התוצאה מפעמת בקרבנו ובנפשנו. ידיעתנו והכרתנו את ה' נבנית באופן טבעי ונחלקת בנו כאילו ראינו כל זאת בעינינו. איננו צריכים לחטט בנבכי ההיסטוריה, וכמו כן פטורים אנו מגיבוי השערות בכל הנוגע לעיני אמונות ודעות, שהרי כלי מחזה נתן ה' בידנו, הלא הן הידיעות וההכרות אשר הגיעו לאבותינו ולנו. כל אלו מאפשרות לנו להביט על יציאת מצרים ועל מתן תורה באור בהיר ומאיר, להוסיף דעת ויראת ה', להבין ולהשכיל, לעלות ולהתעלות.

מענתה נבין היטב מדוע דקדקה התורה ביותר בנוגע לשני עמודי היהדות האלה, והזהירה על החובה לספר עליהם לדורות הבאים. בענין יציאת מצרים נצטוונו במצות "והגדת לבנך", ובענין מתן תורה (שם ד, ט"ו): "והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלוהיך בחורב".

from other miracles throughout history. While there have been countless miraculous events, some even in contemporary times, we usually only witness their outcomes and not the actual presence of the Shechinah. Although a miracle forces us to conclude that a higher power is in control, we cannot actually see this.

In contrast, through the ten makkos Hashem exposed the ten levels of Shechinah, level by level, culminating in total gilui Shechinah at Makkas Bechoros. Each of the makkos was not just a punishment for the Mitzriyim but a part of the process of revealing the Shechinah.

We have seen that Mattan Torah was not merely the commandment of a set of laws. Rather, it was the revelation of Divine existence, and learning Torah and fulfilling its mitzvos are the means through which we can connect to that existence.²²

Similarly, the purpose of the miracles of Yetzias Mitzrayim was not just to show the world the strength of Hashem and that He is beyond nature. Rather, as we have explained, the miracles served as the actual revelation of the Shechinah within the physical world.²³ It is

through the process that started over the course of Yetzias Mitzrayim and culminated with Mattan Torah that we were granted an eternal dimension.²⁴ In fact, sefarim tell us²⁵ that the ten makkos correspond to the Aseres Hadibros (and to the ten ma'amaros of creation), and each makkah was a revelation of Heavenly existence. The climax was Makkas Bechoros, corresponding to the first dibbur of Anoch Hashem Elokecha (as Chazal describe Makkas Bechoros using the words Ani v'lo acher—"I and no other"). This was Hashem's total revelation within this world, to the extent that the world of nature was almost eradicated when it took place.²⁶

אתם ראיתם — שכר ועונש *

אהבה רבה אהבתנו ד' אלוקינו חמלה גדולה רתירה חמלת עלינו. דברים אלו אומרים לנו מדי יום בתפילת שחרית ואיננו מבינים מהות הדברים היכן ראינו גדול אהבת השי"ת וחמלתו אשר חמל עלינו. ובאמת כבר הזכרנו כמה פעמים כי עצם נתינת התורה לישראל היא לרוב אהבת וחמלת השי"ת, כי באמת רצון ד' שנגיע להכרה באמונה מהתבוננות בבריאה לבד. למעלה מאלפיים שנה התחייבנו להאמין ללא תורה אלא רק על פי קבלת אדם הראשון שהיא קבלת יחיד לבד ועפ"י נס המבול. וכן על ידי ההבנה מגוף הבריאה. ובאמת בדרך זה אינו מן הקלות להגיע לאמונה ולכן לא זכו להגיע לכך רק יחידים בכל דור ודור, ואילו אנו זכינו שיהיה חוש לעינינו כל ענין השכר והעונש. וכשם שהארכנו במאמר שעבר אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים — דראינו עונש שנעשה במצרים — ואשא אתכם על כנפי נשרים — שראינו שכר שנעשה לישראל — ואביא אתכם אלי — שזכינו לדביקות בשי"ת ולמעלת הנבואה שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הנביא. וכ"ן מחמת אהבת השי"ת לישראל, וע"ז אמרינו, חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו בנה שנתן לנו דרך קלה להגיע לאמונה והכרה בשי"ת.

והתבוננות בכל זה חייבת להביא את האדם לחיזוק אמונה והשגחה, והיינו דכתיב בקרא (שמות יט ד-ו), "אתם ראיתם אשר עשיתי במצרים" והיינו ראיתם עונש גיהנם שהיה למצרים, "ואשא אתכם על כנפי נשרים", וביאורו, ראית השכר שנתן הקב"ה לישראל שהביאם על כנפי נשרים, ובשעה אחת הגיעו לרעמסס מליוני אנשים דבר שבאופן רגיל צריך ליקח זמן של שבועות או חדשים, "ואביא אתכם אלי", היינו שכר על ההתקרבות לבורא והנבואה שזכו לה ישראל וכמבואר, ועתה אם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מכל העמים, והיינו כיון שראיתם בעיניכם חוש גדול השלום השכר והעונש א"כ הדבר מחייבכם לשמוע בקולי ולהיות לי סגולה מכל העמים וממלכת כהנים וגוי קדוש, "אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל", ופירש"י לא פחות ולא יותר, והיינו שראיה זו מספקת לחיזוק אמונה והשגחה, וכל שדברים אלו לא יעוררו אין תקוה לאחריתו כי אם לא התחזק מיסודות אלו מה יעזור לו לחיזוק. ולכן, "לא יותר".

אך מ"מ אף שהדברים מבוררים ופשוטים מ"מ חייב כל אחד לחזור ולשנן את הדברים לעצמו ולהמחיש את הדברים בקרבו כשם שמבררים ומספרים לנער קטן, וכדחזינו בזה גופא שאמר הקב"ה אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים וכו' וכו', צריכים

להיות כאתם ראיתם כחוש ממש, כן היא חובתנו שיהיו חוש ממש, כי בטבע האדם שבעת שלא יראה לעצמו חוש ממש לא יתעורר ולא יתחזק. ולכן זו עבודתנו ליצור אצלנו ענינים אלו כראית חוש.

וכן נראה לבאר בתפילת עזרת דראשית מזכירים יציאת מצרים, "ממצרים גאלתנו ומבית עבדים פדינתנו כל בכוריהם הרגת ובכורך גאלת וים סוף בקעת וודים טבעת וידידים העברת ויכסו מים צריהם אחד מהם לא נותר", ומוסיפים, "על זאת שבחו אהובים ורוממו קל ונתנו ידידים וזמירות שירות ותשבחות ברכות והודאות", ונראה לבאר בהמשך הדברים, כי זה תוספת חיזוק למה שנאמר לעיל בענין האמונה ביציאת מצרים, שכי"כ ברור האמונה ביציאת מצרים שהרי על זאת שבחו אהובים ונמצא שומע כל סיפור יציאת מצרים מפי דור דעה אנשים אהובים וידידים והם שבחו על זאת ורוממו לקל ונתנו שירה על זה. והיינו בגדר האתם ראיתם אשר עשיתי למצרים שחייב לראות בראיה חושית, ולכן יוסיף לשנן לעצמו כ"ז ששמע זאת מפי עם רב אהובים וידידים ועי"ז יעשה אצלו יציאת מצרים ושכר ועונש כחוש ממש.

16 ואלו הם דברי החנוך בביאור מצות אנכי, ותו"ד, "שרצה הקב"ה לחזק האמונה בקרבנו ולעשותה לחוש, דהנה בעדות מאמינים לשני עדים, אבל עדיין יתכן פקפוק ע"ז, אבל בהיות יתר עדים ודאי שהאמונה והבטחון רבים יותר, וכיון שרצה הקב"ה להשריש אמונתו בלבבותינו לכן הראה נפלאותיו ואותותיו ע"י ששים רבוא אנשים גדולים שע"ז לא יתעורר פקפוק כלל בלב כל אחד. ועוד הוסיף הקב"ה שהנה קיי"ל אין אבות מנחילין לבניהם שקרים, כי בטבע מציאות הבריאה שאדם מאמין ביותר לדברים ששמע מפי אבותיו כי אין האדם משקר לבניו. ולכן אמרה תורה, "והגדת לבנך" שתבוא האמונה מאבות לבנים שבכה"ג תחזוק בירור האמונה, ועוד הוסיף ליתן לישראל שבאותו הדור מדרגת הנבואה שראו בעיניהם וראו באצבע זה קלי ואנהו וגם זה אופן לתוספת האמונה בקרבנו.

* ורק באופנים אלו יוכל האדם להתגבר על היצה"ר שתקיף הוא מאד, ובפרט שהאמונה הנדרשת מהאדם חייבת להיות מוכרחת כ"כ שתביאהו עד מסירות נפש ולכן ללא השרשת אמונה מוחשית בקריעת ים סוף ובכל האותות והמופתים לא יגיע לכך. "וידעת היום והשבות אל לבבך" ב' מדריגות שונות הן ובאמת דלענין הידיעה מספקת אמונה סתמית, אך כיון שנדרשת מאתנו, "השבות אל לבבך", לכן זקוק להמחיש ולצייר יסודות האמונה בקרבו ורק עי"ז יגיע ל, והשבות אל לבבך שד' הוא האלוקים אין עוד".

בה ירגיש אותה כאילו כל שלשלת הדורות מיציאת מצרים וקבלת התורה וכל המאורעות - הנסים והנפלאות שבכל דור עד עכשיו - אחד הם! כאילו איש אחד הי' חי מאז עוד עכשיו. והוא יצא ממצרים, הוא לקט את המן, הוא קיבל את התורה וכו' וכו'. וממילא מובן שאדם כזה שעברו עליו - על עצמו בשרו - כל אלו, ירגיש ויבין היטב עד כמה עליו לאהוב את השי"ת.

והוא גם מה שאחז"ל עה"פ (ישעיה מב) "נותן נשמה לעם עלי" - נתן אין כתיב כאן אלא "נותן" - על כל נשימה ונשימה תהלל יי. וכן אנו אומרים בברכת יוצר אור "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", לדעת כי כל העולם ומלואו העולם נמצא עתה לא מפני שהי' אתמול ושלשום, אלא מפני שהקב"ה מהוה אותם היום, כאמור "לעושה אורים גדולים", שהרי לא כתוב שעשה מאורות גדולים, אלא לעושה אורים גדולים - בכל רגע ורגע.

ודאי אם האדם מגיע לאמונה כזאת - בהרגש לבו ונפשו, בהכרת הוא שיבוא לאהבת השי"ת, כי יכיר טובתו של הקב"ה אשר נותן לו ומשפיע עליו בכל רגע ורגע חיים, שכל, בריאות, ופרנסה, וכו' וכו', ואז ישאל ויתמה על עצמו ויאמר היכן הכרת הטוב שלי? ובכן יגיע ודאי ל"ואהבת את ד' אלקיך" וגו', וכשמגיע לאהבת ד' בהכרת יגיע ל"ואהבת לרעך כמוך". אבל דע כי כל זה אינו בא לו לאדם בהיסת הדעת, ומצות אנשים מלומדה, אלא בהתבוננות תמידית במחשבה נכונה, לדעת חכמה ומוסר! ואז ישכיל, חזק!

הקדוש ברוך הוא שלח אותנו לכאן למען טובתינו ואושרינו (כמבואר באריכות בספרי הרמח"ל ועוד). הוא בנה מערכת ענקית וענפה רק כדי שנוכל לבחור ונזכה לשכר טוב. כדי שלא ניסחף חלילה אחרי הרע הוא הזהיר אותנו לא לבחור ברע בשום אופן. אפילו איים עלינו בעונשים, כדי שנוכל לרסן את היצר הרע. כאשר אדם שם לבו רק אל החיובים והענשים, הוא מעוות בעצם את כל

הגישה הנכונה לעבודת ה', והורס את מערכת היחסים האוהבת שאמורה להיות בין הקדוש ברוך הוא לבינו.

הקדוש ברוך הוא בחר בנו להיות בניו לו, לא להיות עובדים במפעל שלו. גם מה שמוזכר במקומות אין ספור שאנו עבדי ה', אין הכוונה להיבט השלילי של המושג "עבד", שכביכול אנו נחשבים בעיניו כעבדים שפלים, אלא שאנו מחויבים לעשות את רצונו כפי שעבר חייב לעשות רצון אדונו.

ניתן להביא לכך ראיה: משה רבינו נקרא במקומות רבים "משה עבד ה'". אחד מן המקומות הוא בפסוק המתאר את פטירתו: "וימת שם משה עבד ה'." (דברים ל"ד ה'). ובגמרא (סוטה ג:): מבואר שפסוק זה נאמר מפי הקדוש ברוך הוא כהספד על משה רבינו. מתבאר מכך, שהתואר "עבד" אינו מבטא זלוול או ביטול חלילה, אלא להיפך. הוא מגדיר את גודל התבטלותו והכנעתו של משה רבינו לקדוש ברוך הוא.

מכאן נלמד, שהמושג "עבד ה'" אינו בא להגדיר את רמת האהבה של ה' אלינו ואת סוג הקשר שלו אתנו, אלא בא להגדיר את גודל המחויבות לעבוד את ה'. המילה "עבד" מגדירה את שיא ההתבטלות לרצונו של האדון. אבל סוג הקשר בין ה' לבינינו הוא קשר של אב לבנים.

הדברים מפורשים בגמרא (קידושין לו:): "אפילו בזמן שאין עושין רצונו של מקום קרויים בניו!" וכן בכבא בתרא (ח). מבואר שכך טען רבי עקיבא לטורנוסורפוס הרשע, שאנחנו קרויים בניו של ה' גם כשהוא מעניש אותנו. (עיין שם במהרש"א). וכן אמרו חז"ל (ידיים פ"ג): "כל השירים קודש, ושיר השירים קודש קודש". וביאר רש"י (ברכות נז:): "שכולו יראת שמים וחיבת המקום בלב כל ישראל". כלומר, שיר השירים הוא תמצית הביטוי של הקשר בינינו לבין ה', אהבה עזה כמות.

כאשר אהבה זו ברורה דיה, אזי גם היראה אינה מרחיקה מה' אלא מקרבת אליו. גם בן מלך ירא מאביו, ויראה זו אינה גורמת לו לתחושת ריחוק מאביו, אלא לרצון להתקרב אל אביו הגדול והחזק.

כשהקדוש ברוך הוא שלח את משה רבינו בפעם הראשונה להציע לישראל את התורה (שמות יט ד), הוא שם בפיו מילים. נקל להבין כי המילים הללו הינן

הגדרה של העיסקה אותה עומדים עם ישראל לבצע עם ה'. מה ה' אומר להם? לא דרישות, לא איומים בעונשים, לא תזכורת על גודל החיוב של כל נברא לעבוד את ה', אלא: "אתם ראתם את אשר עשיתי למצרים". ומפרש רש"י (מהמכילתא): "על כמה עבירות היו חייבים לי קודם שנודווגו לכם, ולא נפרעתי מהם אלא על ידכם". כלומר: ראו כמה אני אוהב אתכם, הבה ונכרות בריתי!

הקשר בינינו לבין ה' הוא קשר של אהבה. יש צורך גם ביראת העונש, משום שבלי יראה לא נעמוד בפיתוי היצר, אבל לא זהו יסוד הקשר. הקשר בינינו לבין ה' הוא לא קשר של פועלים עם בוס, המתבטא רק בחשש לפיטורין ובציפיה לתלוש המשכורת, אלא קשר של בניו עם אב, כפי שהבאנו מהגמרא.

אם נזכה להבין ולהשריש בתודעה שלנו את המציאות הפשוטה הזו, שאהבת ה' אלינו היא מעבר לכל דמיון, והכפיה לקיים את המצוות נובעת מרצונו להיטיב לנו - לא נחוש כפויים, אלא רצויים ומושגחים.

שפכ טיב פרשת יתרו התורה

אף שנתבאר בקטע הקודם שישנו הבדל בין הדיבור לנשים לבין הדיבור לאנשים, שלנשים צריכים לדבר בלשון רכה ולאנשים בלשון קשה - מכל מקום רואים אנו כאן שלכולם, גם לאנשים, דיבר הקב"ה בלשון רכה, והודיעם את החיבה שיש לו אליהם, כמבואר ברש"י כאן בארוכה. זאת, על אף שהיה זה מיד אחר שאמר להם שלנשים צריכים לדבר בלשון קשה.

ללמדנו, שאחרי הכל, גם לאנשים צריכים לומר דברים מתוקים, ולקרנם מחמת האהבה, ולא רק לומר להם כל הזמן דברים קשים כגידים. אפשר אמנם גם לומר להם דברים קשים, אבל יחד עם זאת יש לתת להם לטעום גם את טעם האהבה והחיבה.

וביותר אפשר לומר דאף שכאמור לעיל ברש"י, היו שני סוגי אמירות: לנשים אמירה בלשון רכה, ולאנשים הגדה בלשון קשה - מכל מקום רואים שמה שמפורש כתבה התורה כאן, זו רק האמירה הרכה, והוא אומר: "והייתם לי סגולה מכל העמים", "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל".

ואף שישנה גם הגדה, שהיא דיבור דברים קשים, מכל מקום רק לשונות אלו של האמירה הרכה מפורשות בתורה בפרטות, ולא מפורשים כלל בתורה לשונות האמירה הקשה כגידים, ועל כרחך שבאה התורה לרמוז בזה איזה ענין ולימוד.

ואפשר שבא ללמדנו, שבראשית התקרבותו של האדם אל התורה והעבודה, יש לדבר עמו רק בלשון רכה ולהסביר לו את הטוב שבתורה ובעבודת ה', כי אם יתארו בפניו גם את הקשיים הצפויים לו בעבודתו, עלולה כל העבודה להימאס עליו ולא ירצה להיכנס בה כלל מחמת פחד הכשלון.

לפעמים רואים שאומרים לאדם דברי מוסר, והדברים יותר מדי קשים עבורו והוא נשבר מהם והעבודה נמאסת עליו לגמרי, ונמצא שלא די שלא הרויחו על ידי אמירת דברי המוסר, אלא אף הפסידו.

ודאת מלמדת אותנו התורה כאן, שלפני מתן תורה, העיקר הם דברי הפיוס - "והייתם לי סגולה מכל העמים וגוי קדוש", לדעת שמשתלם הדבר להיות מעובדי ה', ועל ידי כן ימשך האדם אל העבודה.

כן הוא הדבר כשרואים מישהו נופל ומתחיל לרדת מהדרך, עיקר העבודה הוא לקרבו ולתאר לפניו כמה משתלם לו להיות יהודי טוב, ומהו השכר הצפוי לו, ולא רק להטיח לו מוסר ותוכחה.

בדבר מסויים קושרת אותו אליו והוא הופך להיות כחלק ממנו. ללא השקעת העמל לזכות ולהנות מהאיתערותא דלעילא, אפשר לחזות בהתגלות אלוקית גבוהה זו, ועם זאת להעביר עמו עבודה זרה!

ההכנה לתורה כדי לרכוש קנין בתורה

וכך גם בקנין תורה, ללא הכנה מתאימה מצד מקבל התורה, למרות שפע של איתערותא דלעילא, אין זו קושרת אותו אל התורה להיות כחלק מישותו. וכמו שאמרו (ע"ז יט.) "כי אם בתורת ה' חפצו - ובתורתו יהגה יומם ולילה" (תהילים א'). אותה התורה שהיא תורת ה', מכח עמלו בה הופכת להיות "ובתורתו" - תורה שלו. תורה שאינה נקנית בקנין הרי היא כדבר הניתן במתנה שנאבד במהרה. הג' דברים שהוסיף משה מדעתו, נבעו מתוך שדעתו של משה היתה דעת תורה, הבין שעל אף שפע של איתערותא דלעילא צריך הוא להכנה נוספת מצדו, בכדי שתתיישב התורה באדם ותהיה בקנין אצלו וכחלק מישותו, אותו היום שהוסיף משה מדעתו היה זה יום של קנין התורה. הן אמנם בני ישראל הכינו את עצמם לקבלת התורה, אך מכח ציווי ה' עשו כן, וכדי לזכות בקנין תורה מכח עצמם, הוסיף להם משה מדעתו עוד יום אחד של הכנה, ע"י עבודתם והשקעתם העצמית שהוסיפו משלהם על הנדרש, כדי שזה יהפוך את התורה לקנין שלהם.

והנה לכאור' נכון שהנשר נתון לגזוליו הגנה מושלמת, אבל איך יגיעו הגוזלים הקטנים על כנפי נשרים הלא לנשר אין זרועות ארוכות להרים את גזוליו ולהניחם על כנפיו. הגוזלים יצטרכו לדרות ולהתאמץ לעלות בכוחם על כנפי אביהם. ורק אז יתקיים בהם "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי" 44. העבודה היא שצריך ל"צושטעל" (לקפוץ על העגלה - על כנפי הנשר) להתאמץ ולעלות למצב המאפשר לקבל השפעות רוחניות, ואז תתקיים ההבטחה של ה"ואשא אתכם על כנפי נשרים"! אח"כ ראיתי בספר דברי שאול⁴⁵ שכ"כ בביאור הפסוק והוסיף בזה"ל, רק אם מנשאים את עצמם ואותו כביכול, על דרך שאמרו חז"ל דצריך אתערותא דלתתא [התעוררות מלמטה] ואח"כ באה אתערותא דלעילא. וכן אמרו פתחו לי פתח כחורו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. וזהו מה שמלמדנו הפסוק, אנו צריכים להגביה את עצמנו מעט, ואז הקב"ה ישא אותנו עד לשיא המעלה, עכ"ל.

were, the divine blessing: in the sphere of 'Yom Tov,' of the Festivals, God waits on man, His gift is dependent on the human gesture that begs for it.

We are commanded to count the Omer, from the morrow of the first day of Pesach, of the redemption from Egypt. But the Torah refers to this day as 'the Sabbath,' to show the particular holiness of this festival, a holiness immutable and independent of all human agency, sharing with the Sabbath the nature of a spontaneous, unsolicited gift of God. The word 'Pesach' itself has the meaning of 'leaping'—'God leapt over the mountains'¹²—He bestowed on Israel the power to ascend to unimagined heights of holiness, heights that they certainly would not have attained on their own accord. Only in this way could they come to deserve the miracles of this redemption—inspired to a spiritual vision and purity that carried them through the events of that day. This was a day like the Sabbath, a sheer outpouring of God's love, penetrating the souls of the people with holiness.

Then came the morrow, and the revelation was withdrawn. Denuded suddenly of this glory, men had to strive for themselves to retain the vision of the previous day, the clarity with which they had seen God. Now human effort was necessary to justify the pitch to which God raised them, to show they had been worthy of redemption. This was the cumulative task of the fifty days from Pesach to Shavuoth—a process of ever-increasing Kedushah, of sanctity fought for and won, day by day in the routine of practical life, without the assistance of super-natural manifestations. Only through this long and difficult process of self-perfection, could they come at last on the fiftieth day to Mount Sinai, once more to the haven of the Festival that has the nature of a Sabbath. On the 'morrow of the seventh Sabbath' they were granted the Torah: after all their effort, it still required a Sabbath, a free outpouring of Kedushah from God to lift them to the pitch of holiness at which they could receive the Torah.

So we see in the spiritual history of Israel a process parallel to that we have pointed out in the life of the individual—a process beginning with a gift of God: continuing with the effort of man

on his own behalf to achieve a spiritual aim, to bring into consciousness the latent purity and holiness that has been planted in him; and ending with God's renewed intervention, guiding him to levels of attainment not accessible to human nature, of its own strength. Man's effort, then, in any task that seems difficult at the outset, almost beyond his energies, must be seen, not from the human view alone, as a solitary, futile resistance against the forces of evil, but in true perspective, as a movement towards God, buttressed on both sides by the aid and love of God Himself. Here there is no room for despair: such endeavours should call forth in him, rather, a joyful confidence and gratitude for the strength that has been, and shall be given, to achieve his aim.

הכנה לתורה צריכה לבוא מצד מקבלי התורה

אולם עדיין צריך להבין, הרי ג' דברים שהוסיף משה מדעתו, הוסיפם כהכנה הנצרכת לקבלת התורה, ואם באמת היו זקוקים להכנה נוספת זו וכמו שנרמזו עליהם בתורה, למה לא ציווה הקב"ה מפורש על כך? אמנם ביאור הדבר כך הוא: כאמור עיקרם ויסודם של אותם ג' דברים שדרש משה הם ההכנה הנצרכת לקבלת התורה, אולם ההכנה חייבת לבוא דוקא מצד רצון והרגשה אישית של המקבל, שמבין מעצמו את חשיבותה ויקרותה של התורה, ואם יכין את עצמו רק מתוך ציווי ה' ובלא הכנה עצמית אין זו הכנה המספקת כדי לזכות לקנין התורה. זהו שהרגישו חז"ל שדרשת משה היתה "מדעתו" היינו מדעת המקבל, דרשה זו נבעה מתוך הרגשתו של מקבל התורה, ביקרותה וחשיבותה. והרגשה זו היא שהדריכה את משה לאותן ג' הכנות.

ללא הכנה אפשר לאבד את השפע של איתערותא דלעילא

זאת ועוד טעם בדבר, הרי בעת יציאת מצרים זכו ישראל לשפע של איתערותא דלעילא, (וגם אח"כ לא פסק שפע עליון זה וזכו למן, באר וענני הכבוד), וכמאמר הכתוב "אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי" (שמות יט, ד') וברש"י - "ואביא אתכם אלי כתרומתו וקרבת יתכון לפולחני", ואם כן אף שגם הם התכוונו מצד עצמם במ"ט ימי הכנה לתורה, מ"מ קבלת התורה, ה"ואביא אתכם אלי" - נבעה מכח איתערותא דלעילא, מכח קירבה שקירבה הקב"ה לעבודתו. ועלינו להבין, שהרי תכלית בריאת העוה"ז היא האפשרות של הבחירה. שבידי האדם, והלא שפע זה של איתערותא דלעילא מקטין את הבחירה? אלא המוכן בזה כך הוא, האיתערותא דלעילא היא כבחנית רחמים, הקב"ה חונן ונותן לאדם שפע, אבל רק כהלואה, ואין זה הופך להיות כחלק מישותו, ולמרות השפעת שפע עליון זה, בקל הוא יכול לאבדם. אולם ביד האדם לעמול ולזכות בדבר בדין ולא כהלואה, וע"י להפוך זאת לקנין אצלו. א"כ על אף האיתערותא דלעילא, עדיין ניתנת הבחירה ביד האדם להפוך את ההלואה לקנין. בגמ' בסנהדרין קג: איתא שפסל מיכה עבר עמהם את הים, והיחין זאת? והלא חז"ל אומרים שבקריעת ים סוף בני ישראל חזו בהתגלות אלוקית, והראו באצבע זה א"ל ואנוהו, וא"כ גם מיכה עצמו חזה בכל זה, והאיך העביר עמו את הע"ז? ביאר מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל שאף שראה באיתערותא דלעילא, אבל ללא עמל וטורח, זה לא נהפך להיות כחלק מישותו העצמית. השקעת עמל

4. על-כנפי נשרים — On the wings of eagles. This is an indication of God's great love for Israel. An eagle carries its young on its back, so that its own body will act as a shield against arrows. So, too, God protected Israel from the Egyptian assault at the Sea by moving His cloud between the Egyptians and the Jews. This was followed by I brought you to Me, i.e., to My service (Rashi).

33 R. Hirsch

You have *seen* what I did to the Egyptians and did for you at one and the same time: them, the greatest human power on earth, I threw to the ground, because they opposed Me by force; while you, I brought to Me. You were helpless and downtrodden, but because you trusted in Me and faithfully devoted yourselves to Me, I raised you high above the reach of all your enemies and brought you into direct relationship with Me. You have *seen* that I am the only One Whom man should fear, and the only One in Whom man should trust (cf. Commentary above, 14:31).

34 R. Munk

על-כנפי נשרים — On the wings of eagles. This phrase describes the hasty exit that Israel made as it was snatched from the abyss of Egyptian immorality, and brought to the height of freedom from evil. Besides acquiring physical liberation, the Israelites were emancipated from the bonds of their physical appetites and base instincts. They were miraculously transported to an ideal world, to the presence of God Himself. This moral deliverance qualified them as the rightful recipients of the Torah. In contrast, the other nations were so enslaved by human passions that the Torah's ideal of a kingdom of ministers and a holy nation (v. 6) was unattainable to them. [See also the commentary to 12:37.]

35

This preamble to עֲשֶׂת הַדְּבָרוֹת (the Ten Commandments), in which Hashem exhorts Bnei Yisrael to obey His voice and promises them greatness in exchange, is not only significant in its totality but also is a source of several important themes. אָתָם נְאֻמָּה לְיִשְׂרָאֵל, You have seen what I did to Egypt. No greater sign of Hashem's confidence in Bnei Yisrael exists than permitting them to witness the Egyptians' downfall. The less deserving — such as Lot and his spouse — were not permitted to view the punishment of the wicked. If, despite your obvious failings and your lack of previous exposure to

חַסֵּם יְסוּפֵר טַל הַחֹרֶה □ שְׁמוֹת / יִתְרוֹ 135

לְתַתֵּן עֲלֵינוּ שְׁכֵט

הגה"צ רבי יחזקאל לוויןשטיין זצ"ל משגיח ישיבת פוניבז' היה רגיל לעמוד על הפלאים הגדולים הכלולים בנס זה, של "ואשא אתכם על כנפי נשרים" בו ראו בחוש ניסים נשגבים.

כלל ישראל הלא מנו בצאתם ממצרים ריבואות אדם, איך, אם כן יתכן מצב של "ופרעה הקריב" שפרעה התקרב אליהם אך עדיין הצליח לנגוע בהם, הרי עם רב כזה ההולך יחד, אנשים נשים וטף מתנהל לאיטו ואינו מסוגל ללכת במהירות, ואיך יתכן שפרעה וחילותיו שהיו להם סוסים וחיילים מיומנים לא הצליחו להגיע אליהם.

ניסים מופלאים אלו רואים אנו בכל מסע בני ישראל, וכאשר נתבונן בזה מעט, נשיג אמונה חושית באופן נפלא ביותר. כלל ישראל יצאו ממצרים והספיקו להגיע לבילה אחד עד לרעמסס, הלא רש"י אומר (שמות יב. לו) על הפסוק "ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכתה כש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף", "ק"כ מיל היו ובאו שם לפי שעה שנאמר "ואשא אתכם על כנפי נשרים". נצייר לעצמנו, הלא במושגים שלנו דרך של ק"כ מיל שהם כמאה וחמישים קילומטר עברו אותם מליוני אנשים, שהרי מנו אז שש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף ונשים מבו עשרים שנה ומעלה בשעה קלה, פחות מכדי שיעור חימוץ.

והנה חזינן שגבי מעמד הר סיני הוצרכה הכנה לפניו, וכנאמר בכתוב (שמות י' ד) "אתם ראיכם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי", וברש"י "לא מסורת היא בידכם לא בדברים אני משגר לכם לא בעדים אני מעיד עליכם אלא אתם ראיכם אשר עשיתי במצרים על כמה עבירות היו חייבין לי קודם שנודווגו לכם ולא נפרעתי מהם אלא על ידכם", והיינו הוכחה לגודל אהבת השי"ת לישראל, שכיון שעל ידם מתנקם הקב"ה במצרים וכדאמרין "נקמה בפרעה" והוסיף הכתוב להוכיח גודל אהבתו לישראל, שנשא אותם על כנפי נשרים ועיין ברש"י, כנשר הנושא גדוליו על כנפיו כאומר מוטב יפול החץ כי ולא בכני וכו'. וכ"ז גילויים להראות אהבת השי"ת לעמו ישראל, ונאמר כל דברים אלו כהקדמה למתן תורה, שע"י שיראו גודל אהבתו יקבלו על עצמם לשמוע בקול ד', ולכאורה צריך להבין מדוע הוצרכה

הקדמה זו, והרי נתבאר גודל ההתגלות שהיתה במעמד הר סיני שהקב"ה בעצמו ירד על ההר ליתן תורה לישראל, וכל הלמעלה ירדו למטה למען נתינת התורה, וא"כ הרי במעמד הר סיני עצמו יראו את האהבה והחיבה שאוהב הקב"ה את ישראל, ואף ללא ההקדמה יגיעו ישראל להכרות אלו, ומדוע הוצרכו להתבונן קודם מעמד הר סיני באהבת השי"ת שנראית ביציאת מצרים.

נמצינו למדים מהכא יסוד גדול בדרכי העבודה, אין הקב"ה נותן מתנות חנם לישראל והכל חייב כאו"א ליצור בעצמו, ורק אחר כך הקב"ה נותן מתנות, ובכח חייב לעשות בעצמו, והקב"ה נותן זאת אח"כ בפועל, ולכן הוצרכו כלל ישראל להגיע בעצמם להכרה בחביבות והתקרבות השי"ת, ורק אחר כך עשה הקב"ה בפועל את המעמד הר סיני, ולו לא היו מכינים עצמם בהתבוננות זו לא היו זוכים להתקרבות במתן תורה, ואחרי ההכנה שהגיעו ישראל לנעשה ונשמע, זכו ישראל שנקבע בתוכם בפועל בנפשותם מעמד הר סיני. וראה ברש"י שכי' אלה הדברים לא פחות ולא יותר, וביאורו, לא יותר, שכל שלא יגיעו להכרה ע"י ההתבוננות הזו לא יזכו למעמד הר סיני, ומשונה הוצרכו להקדים למתן תורה מ"ט ימים מיציאת מצרים וכן ג' ימי הגבלה, והכל הכנות והקדמות כדי שיוכלו לזכות אח"כ למעמד הר סיני.

36

לְתַתֵּן עֲלֵינוּ שְׁכֵט

לא בעדים אני מעיד עליכם, אלא "אתם ראיכם אשר עשיתי למצרים" (רש"י)

את זו דרש הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל משגיח ישיבת חברון: כאשר בא הקב"ה לתת את התורה לישראל הקדים ואמר להם שיראו ויקבעו בליבותיהם, עד כמה עזה חביבתם אצלו, דבר שקשה לתפוס בשכל אנוש. מהו הדבר "אשר עשיתי למצרים" — "על כמה עבירות היו חייבים לי ולא נפרעתי מהם אלא על ידכם", היינו מצרים הכעיסו את הקב"ה בחטאים החמורים של עבודה זרה, גלוי עריות ושפיכות דמים, שלשת העבירות החמורות ביותר ולא נפרעתי מהם, אבל מאחר והתעללו בכך נפרע מהם הקב"ה והענישם. חביבותם של ישראל אצל הקב"ה כל כך גדולה עד שהיא חשובה בעיניו יותר מכבוד שמים עצמו.

קשה להשיג זאת בשכל, אולם "אתם ראיכם", זוהי מציאות האהבה של הקב"ה לישראל וזה מה שאמר להם לפני מתן תורה. ידיעה מרוממת זו צריכה לעמוד לנגד עינינו בכל פעם לפני לימוד התורה וקיום מצוותיה להתבונן עד כמה גדולים חסדי השי"ת איתנו מרוב חביבותנו אצלו ואז נלמד ונקיים את המצוות בטעם מרומם.

ספר הזכרון אבן ציון עמ' תרפ"ה — מבי מדרשא כ' עמ' ס"א

In the *Birchos HaTorah* we daven that "we and our children and the children of Your nation Yisrael should all be knowers of Your name and learners of Your Torah for its sake." We want to be among those who learn Torah *lishmah* — for the sake of knowing the Torah itself — which is knowing Hashem's name, knowing His thought and essence.

Every person has a certain view of the world and of the things that happen around him. This perception is a very deep part of a person. He has an innate subtle sense of what is right and what is not right, what is decent and what is not, what is fair, what is logical, what is and what is not appropriate. This essential part of us separates us from Hashem. We each have a personal worldview that is different from Hashem's view and thinking.

When a Jew learns Torah, he assimilates Hashem's thought and view of the world. The Torah teaches us when a person is responsible for damage he has caused and when he is not, which messenger we can rely on and which witnesses one can believe, which incident is similar to another and which is different, which *esrog* is called a "pri hadar" and which Succah is considered a "temporary dwelling," and so on.

The Torah changes a Jew's entire worldview to a Torah perspective — Hashem's perspective. We see clearly that a true *talmid chacham* has a unique outlook and understanding of every topic in the world. His thought and perspective is the thought and perspective of the Torah. This is a wondrous union between the Jew and Hakadosh Baruch Hu.

The Baal HaTanya explains that the Torah is called *mazon* — food, as Dovid Hamelech says, "Your Torah is in my intestines" (*Tehillim* 40:9). Just as food is absorbed in a person's body and becomes part of his very flesh, sustaining him and giving him life, so too when a person learns and probes,

and knows and perceives the Torah, the Torah becomes absorbed in his mind and becomes one with him, sustaining his soul with the G-dly life that is clothed in its wisdom (*Likutei Amarim* 5). Torah thought becomes a part of the person's mind, guiding his thought and spirit which become bound to Hashem.

The ultimate relationship between a Yid and the Ribono shel Olam is through Torah and *avodah* combined. The *avodah* of *tefillah* and the fulfillment of mitzvos reveal G-dliness within the physical reality, in a Jew's physical body and emotions, and Torah unifies his mind and thought with Hashem's wisdom.

43 תבנית ששן - 5 פנקים

אלא, שהדבר הגורם לאהבה בין שני אנשים - זו ההרגשה שאיכפת לשני ממני, וזה מה שכביכול אומר הקב"ה לנו: הנני מעוניין ליצור עמכם קשר, וכאשר רואים אתם את אשר עשיתי למצרים - דברים שאינם נראים כל יום [מים נהפכים לדם, צפרדעים מקרקרות בכל מקום וכו'], ואת כל זה - אומר הקב"ה - עשיתי מחמת האיכפתיות שלי מכם, כשם שלאב איכפת כאשר ילד גדול מכה את בנו הקטן. ממילא, התוצאה המוכרחת היא: "ואביא אתכם אלי".

ובת קול, כביכול, מברכות ואומרת: לי [לשכינה הקדושה] איכפת מכל דבר ודבר שעושים לכם, אבל האם גם לכם איכפת ממה שכביכול עושים לי? אם חסרה האיכפתיות, בעצם כבר ניתק הקשר. הקב"ה אינו ח"ו בבחינת 'מכונה' שמכניסים בה מצוה ויוצא ממנה שכר כלשהו... גם אנו, כמו בוראנו, צריכים לגלות איכפתיות מהבורא יתברך ומתורתו ומצוותיו.

שיעורי חומש

קעב

ברש"י: "אתם ראייתם - על כמה עבירות היו חייבין לי קודם שנזדווגו לכם ולא נפרעתו מהם אלא על ידכם. ואשא אתכם על כנפי נשרים - כנשר הנושא גוזליו על כנפיו כו' אף אני עשיתי כן".

הכוונה לפי רש"י - לרומם את ישראל, בזה שנפרע ממצרים על ידם, ונדהו גבוהים כל כך עד שהם בציור "על כנפי נשרים". וכן: "והייתם לי סגולה - שתהא חבתכם ניכרת" (פסוק ד).

נראה דבלי רוממות נפשית אי אפשר להכנס לתורה הקדושה, שבלי רוממות הכל נעשה קטן.⁸

אונקלוס מתרגם: "ואביא אתכם אלי - וקרבת יתכון לפולחני". בהרבה מקומות שמוזכר לשון "עבודה" - כתוב גם לשון קירוב, כמו "וקרבנו מלכנו לעבודתך" (תפילת שלש רגלים), "וקרבנו מלכנו לעבודתך". נראה שענין העבודה יוצא מתוך הקירוב. כשאדם קרוב לבורא ורצה להחזיק את הקירוב הזה, זה נעשה ע"י עבודה. אצל הגויים, הבורא-עולם רחוק על השמים, "רם על כל גוים ה', על השמים כבודו", אבל אצלנו, הבורא-עולם יורד אלינו ומתקרב אלינו, וכדי להחזיק את הקרבה הזו אנו צריכים "עבודה".

ברמב"ן: "ואביא אתכם אלי - אל מקום כבודי, הנה הזה אשר שכניתי שם עמכם, ואונקלוס שתירגם 'וקרבת יתכון לפולחני', דרך כבוד של מעלה תפס לעצמו". כלומר, הרמב"ן לומד שזו קרבה עוד יותר גדולה, שממש קירבנו למקום כבודו, ללא שום מחיצה.

39 דעת יתרו תורה קפה

אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי (יט, ד). וברש"י פירש כל דבר ודבר מפסוק זה ולבסוף מסיק ואביא אתכם אלי - כתרגומי. והיינו "וקרבת יתכון", מזה יש לראות מה זה התקרבות ה'. הנה קחשיב ואילו, אתם ראייתם, דהיינו שלא נפרעתי מהם אלא על ידכם, אשר עשיתי למצרים, - כל הענין של שכר ועונש, ואשא אתכם" - קבוץ כולם לרעמסס, על כנפי נשרים" - ר"סע מלאך האלהים וכו' מצרים זורקים חצים ואבני קלוסטרות והענין

מקבלם, ואח"כ - ואביא אתכם אלי, והיינו כתרגומי וקרבת יתכון, בקצרה מכל יציאת מצרים ה' הענין שבאו להתקרבות ה', והוא כענין אמרנו (אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות וקדשתנו במצותיך, ואחר כל אלה - וקרבתנו מלכנו לעבודתך, אחרי כל הדרגות של בחירה אהבה וכו' וכו', בא ענין ההתקרבות לה', כי אמנם קרבת ה' היא תכלית כל הטוב, כנאמר (תהלים עג, כח) ואני קרבת אלהים לי טוב, אלא שקרבת ה' הרבה דרגות לה, מתחילת יציאת מצרים, מאתם ראייתם וכו', הכל היו ענינים בהתקרבות ה', בכל יציאת מצרים ראו והכירו כי בחר אותם אלהים וקרבתם אליו עד שיא דרגת ההתקרבות, והוא מתן תורה, והוא אמרו ית' להם, כי מההתקרבות של יציאת מצרים תדעו ותבינו להתקרבות הכי גדולה שתגיע לכם, אם שמוע תשמעו בקולי וגו', כי תהיו לי סגולה מכל העמים וגו', וגוי קדוש, זה שאומרים בסוף, ושמן הגדול והקדוש עלינו קראת. וברמב"ן כתב: "או יהי סגולה דבקות, ואתם הדבקים בה אלהים חיים כולכם היום".

40 קדר טעם פרשת יתרו ודעת

ואשא אתכם על כנפי נשרים (י"ט, ד) ובפשוטו היינו שריחם והגן עליהם כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחק, אך כח"י כאן איתא שהוציאם הקב"ה לליל פסח ממצרים, והסיעם למקום המקדש לעשות הפסח, והחזירם למצרים, ואח"כ יצאו ביד רמה, ולא מצאתי מקורו. ומה שמסיים ואביא אתכם אלי, להורות שאין תכלית יציאת מצרים בעצם יציאתם מעבדות אלא עיקר המכוון הוא להתקרב להקב"ה ולתורתו, ואביא אתכם אלי.